

Educació de les arts visuals en educació infantil II

Codi: 101991

Crèdits: 4

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500797 Educació Infantil	OB	3	2

Professor/a de contacte

Nom: Maria Montserrat Rifa Valls

Correu electrònic: montserrat.rifa@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Equip docent

Olga Marugan Oliva

Almudena Martín Martínez

Prerequisits

Es recomana tenir superada l'assignatura "Educació de les arts visuals en Educació Infantil I".

Objectius

Objectius formatius:

1. Conèixer i desenvolupar el currículum d'expressió visual i plàstica per l'educació infantil.
2. Adquirir criteris per l'avaluació i la comprensió de les arts i la seva aplicació didàctica en l'etapa d'educació infantil.
3. Aplicar estratègies didàctiques en l'àmbit de les arts plàstiques: imatge, objecte i espai.
4. Aprofundir en la naturalesa dels processos artístics i els seus recursos per a ser formalitzats.
5. Produir projectes artístics.
6. Desenvolupar experiències i crear esdeveniments per a una educació performativa de les arts.

Competències

- Actuar en l'àmbit de coneixement propi valorant l'impacte social, econòmic i mediambiental.
- Conèixer els fonaments musicals, plàstics i d'expressió corporal del currículum d'aquesta etapa així com les teories sobre l'adquisició i desenvolupament dels aprenentatges corresponents.
- Demostrar que coneix i comprèn els objectius, continguts curriculars i criteris d'avaluació de l'Educació Infantil.
- Dissenyar i regular espais d'aprenentatge en contextos de diversitat i que atenguin a les singulars necessitats educatives dels estudiants, a la igualtat de gènere, a l'equitat i al respecte als drets humans.
- Elaborar propostes didàctiques que fomentin la percepció i expressió musicals, les habilitats motrius, el dibuix i la creativitat.

- Expressar-se i utilitzar amb finalitats educatives altres llenguatges: corporal, musical, audiovisual.
- Promoure l'autonomia i la singularitat de cada estudiant com a factors d'educació de les emocions, els sentiments i els valors en la primera infància.
- Reflexionar sobre les pràctiques d'aula per innovar i millorar la tasca docent.
- Treballar en equips i amb equips (del mateix àmbit o interdisciplinari).

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar els indicadors de sostenibilitat de les activitats academicoprofessionals de l'àmbit integrant-hi les dimensions social, econòmica i mediambiental.
2. Conèixer els fonaments d'expressió corporal del currículum d'aquesta etapa així com les teories sobre l'adquisició i desenvolupament dels aprenentatges corresponents.
3. Conèixer els principis i les teories sobre l'educació musical en l'etapa d'educació infantil.
4. Conèixer i produir material didàctic aplicat a l'ensenyament artístic.
5. Dissenyar propostes d'intervenció educativa en contextos de diversitat que atenguin a les singulars necessitats educatives dels infants, a la igualtat de gènere, a l'equitat i el respecte als drets humans.
6. Dissenyar, aplicar i avaluar una seqüència d'aprenentatge que respecti la globalitat i singularitat de cada infant.
7. Elaborar propostes didàctiques que fomenten la percepció i expressió de les habilitats motrius i la creativitat, utilitzant altres llenguatges com el musical i el plàstic.
8. Estar capacitats per a promoure l'autonomia i la singularitat de cada infant, a partir de l'educació visual i plàstica, com a factors d'educació de les emocions, els sentiments i els valors en la primera infància.
9. Haver adquirit els coneixements curriculars, metodològics, avaluatius i competencials apropiats per a la seva aplicació professional en l'àmbit plàstic i visual.
10. Proposar formes d'avaluació dels projectes i accions de millora de la sostenibilitat.
11. Recollir i analitzar dades procedents de l'observació directa de l'aula per fer una proposta de seqüència d'aprenentatge adaptada a l'entorn específic i innovadora.
12. Reflexionar a partir de l'observació sobre les pràctiques d'aula per innovar i millorar la tasca docent.
13. Ser capaç de treballar en col·laboració amb altres en processos i projectes artístics.
14. Utilitzar diferents llenguatges (corporal, musical i audiovisual), per expressar els aprenentatges adquirits en l'assignatura.

Continguts

Bloc I. DIMENSÍO PRODUCTIVA: Formació en la pràctica de l'art II.

- 1.1. El pensament visual i el desenvolupament artístic: processos creatius.
- 1.2. Pràctiques i projectes artístics interdisciplinaris.

Bloc II. DIMENSÍO PERFORMATIVA: La intervenció educativa

- 2.1. El currículum d'educació artística a l'EI: visual i plàstica.
- 2.2. Metodologies, processos i estratègies: creació d'ambients i espais d'aprenentatge
- 2.3. L'artista com a docent/pedagog.
- 2.4. Vincles entre escoles, museus i centres culturals.

Metodologia

ACTIVITATS:

Activitats autònomes

Lectura i reflexions de textos sobre temes relacionats amb els continguts de l'assignatura.

Creació artística: els processos de creació artística s'iniciaran al taller (seminaris) i es podran seguir de manera autònoma en altres espais: natura, biblioteca,...

Visita a una exposició artística, es decidirà a l'inici de l'assignatura i dependrà de les exposicions que estiguin programades a Barcelona en aquest moment. L'estudiant hi haurà d'anar pel seu compte i fer ell/a el pagament de l'entrada, si fos el cas.

Sessions magistrals

Exposicions per part del professorat dels continguts i qüestions bàsiques del temari. Es faran amb tot el grup.

Es faran debats sobre temes de l'àrea.

Seminaris

Pràctica de l'art: espais de treball en grup reduïts (màxim 25 estudiants) supervisat pel professorat on es realitzaran propostes pròpies de l'àrea: individuals i en grup. S'aprofundeix en els continguts i temàtiques treballades en el gran grup (virtual).

Reflexions a partir dels textos i visionats de documents audiovisuals relacionats amb la matèria.

Treball del procés de creació artística: anàlisi dels processos i resultats.

Presentació de projectes d'intervenció educativa en l'àmbit de l'educació artística en educació infantil.

Activitats supervisades

Tutories individuals o en petits grups per al seguiment de les propostes (presencials o virtuals).

Disseny d'una intervenció educativa.

MATERIAL ESPECÍFIC PER AL DESENVOLUPAMENT DE LES ACTIVITATS

Les sessions d'aquesta assignatura es basen en un treball de recerca i experimentació amb materials per part dels estudiants, que requereix d'una investigació basada en la documentació amb imatges i en el reciclatge de materials per a l'educació artística. A més a més, la metodologia adoptada requereix pel seu bon desenvolupament que l'estudiant porti a l'aula materials especialitzats per a la realització de les activitats artístiques (pinzells i pintures, entre d'altres).

*El professorat recomanarà el material més adient per a les activitats programades, que tindrà un cost sostenible i podrà ser compartit entre els estudiants. Es cercaran mecanismes per poder garantir que l'estudiant pugui tenir-ho al seu abast en el cas de què no es disposi dels recursos necessaris.

La metodologia docent i l'avaluació proposades poden experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Exposicions per part de la professora (sessions virtuals).	8	0,32	3, 8, 9, 13
Propostes de pràctica artística (seminaris)	25	1	2, 3, 13, 14

Tipus: Supervisades

Disseny d'intervencions educatives	10	0,4	3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14
Tipus: Autònomes			
Reflexions teòriques	20	0,8	1, 3, 9, 10, 12
Visita a una exposició.	37	1,48	1, 10, 13, 14

Avaluació

L'avaluació de l'assignatura es farà de forma continuada; així l'assistència és obligatòria: l'estudiant ha d'assistir a un mínim d'un 80% de classes, en cas contrari es considerarà no presentat.

Al llarg de l'assignatura hi hauran dos lliuraments de treballs:

- el primer lliurament es realitzarà la primera setmana d'abril; i,
- el segon lliurament es farà la segona setmana de juny. Aquest lliurament anirà acompanyat del portfoli final (es valoraran els continguts i la presentació).
- la re-avaluació dels estudiants que no hagin superat les activitats anteriors està fixada per la tercera setmana de juny.

El professor de l'assignatura concretarà els treballs a lliurar, el format i la data exacte de lliurament. El retorn dels treballs i les activitats es farà en un període no superior als 20 dies després de la data d'entrega.

S'avaluaran les competències de treball en equip i treball cooperatiu.

Durant les tres setmanes següents del lliurament de les evidències avaluadores s'informarà als alumnes de les seves qualificacions (campus virtual) i es concretarà una data per a la revisió de les qualificacions i la devolució dels treballs.

Per aprovar aquesta assignatura, cal que l'estudiant mostri una bona competència comunicativa general, tant oralment com per escrit, i un bon domini de la llengua o les llengües vehiculars que consten a la guia docent. L'avaluació es fixarà també en les competències per al treball cooperatiu i en equip i serà sensible a temes sobre la perspectiva de gènere.

L'estudiant haurà de mostrar com a requisit imprescindible per aprovar l'assignatura, unes aptituds i actituds compatibles amb la professió educativa, com: escolta activa, responsabilitat, respecte, participació activa, cooperació, empatia, amabilitat, puntualitat, no jutjar, argumentar, ús adequat dels dispositius electrònics (mòbil, ordinador, etc.) i pensament crític. Seran necessàries unes conductes que afavoreixen un entorn amable i positiu a la classe, amb un funcionament democràtic i on es respectin i valorin les diferències.

La nota màxima de la recuperació serà un 5.

Podeu consultar la normativa sobre avaluació a:

<http://www.uab.cat/web/informacio-academica/avaluacio/normativa-1292571269103.html>.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Activitat d'educació artística 1. (Bloque II. DIMENSIÓ PERFORMATIVA). INDIVIDUAL.	20 %	0	0	1, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 13

Activitat d'educació artística 2. (Bloc II. DIMENSIÓ PERFORMATIVA). EN GRUP.	20 %	0	0	4, 5, 6, 7, 8
Portafolis d'educació artística (Bloc 1 i 2). INDIVIDUAL.	10 %	0	0	1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14
Pràctica artística 1. (Bloc I. DIMENSIÓ PRODUCTIVA). INDIVIDUAL.	25 %	0	0	2, 3, 13, 14
Pràctica artística 2. (Bloc I. DIMENSIÓ PRODUCTIVA). EN GRUP.	25 %	0	0	2, 3, 13, 14

Bibliografia

- Acaso, M. (2009). *La educación artística no son manualidades. Nuevas prácticas en la enseñanza de las artes y la cultura visual*. Madrid: Catarata
- Acaso, M.; Megías, C. (2017). *Art Thinking. Cómo el arte puede transformar la educación*. Barcelona: Paidós
- Agra, MJ. (2007). *La educación artística en la escuela*. Barcelona: Graó
- Aguirre, I. (2005). *Teorías y prácticas en educación artística*. Navarra: Universidad Publica de Navarra.
- Alle, M. W. (2004). *Ideology and curriculum* (3rd ed.). New York: Routledge.
- Bauman, Z. (2008). *Els reptes de l'educació en la modernitat líquida*. (Tr. J. Sampere). Barcelona: Arcàdia
- (2008). *L'educació en un món de diàspores. Debats d'Educació*. Recuperat de: <https://www.fbofill.cat/publicacions/educacio-en-un-mon-de-diaspores>
- Arnheim, R. (1993). *Consideraciones sobre la educación artística*. Barcelona. Paidós.
- Bamford, A. (2009). *El factor ¡Wuuu! El papel de las artes en la educación*. Barcelona: Octaedro
- Barbe-Gall, F. (2009). *Cómo hablar de arte a los niños*. Donostia: Nerea.
- Barbe-Gall, F. (2010). *Cómo mirar un cuadro*. Barcelona: Lunweg.
- Berger, R. (1979). *Arte y comunicación*. Barcelona: G.G.S.A.
- . (2001). *Modos de ver*. Barcelona: Gustavo Gili.
- Bosch, E. (2009). *Un lloc anomenat escola*. Barcelona: Graó.
- Bosch, E.; altres (1999). *Fer plàstica un procés de diàlegs i situacions*. Barcelona: Rosa Sensat.
- Cabanellas (coord.), I.; Eslava, C. (coord.); Tejada, M.; Hoyuelos, A.; Fornasa, W.; Polonio, R. (2005). *Territorios de la infancia. Diálogos entre arquitectura y pedagogía*. Barcelona: Graó.
- Cardó, C.; Vila, B. (2005). *Material sensorial (0-3 años). Manipulación y experimentación*. Barcelona: Graó.
- Carson, R. (2012). *El sentido del asombro*. Madrid: Ediciones Encuentro SA.
- Contino, A. (2009). *Nens, objectes, monstres i mestres*. Barcelona: Graó.
- Chalmers, F. G. (2003). *Arte, educació i diversitat cultural*. Barcelona: Paidós.
- Chapman, S. N. (2015). Arts Immersion: Using the arts as a language across the primary school curriculum. *Australian Journal of Teacher Education*, 40 (9). Doi:10.14221/ajte.2015v40n9.5

- Chomsky, N. (2003). *Chomsky on democracy education*. New York: Roudledge Falmer.
- Csikszentmihalyi, M. (1998). *Creatividad. El flujo y la psicología del descubrimiento y la invención*. Barcelona: Paidós.
- De Bartolomeis, F. (1994) *El color de los pensamientos y de los sentimientos*. Barcelona: Octaedro.
- Dewey, J. (2008). *El arte como experiencia*. Barcelona: Paidós
- Efland, A. (1993). *Consideraciones sobre la educación artística*. Barcelona. Paidós
- (2002). Una historia de la educación del arte. Tendencias intelectuales y sociales en la *enseñanza de las artes visuales*. Barcelona: Paidós
- (2004). *Arte y cognición. La integración de las artes visuales en el currículum*. Barcelona: Octaedro
- Efland, A., Freedman, K., Sruhs, P. (2003). *La educación y el arte posmoderno*. Barcelona: Paidós
- Eisner, E. W. (2004). *El arte y la creación de la mente*. Barcelona: Paidós.
- (2002). Ocho importantes condiciones para la enseñanza y el aprendizaje. *Arte, individuo y sociedad*, 47-55.
Recuperat de:
<https://artistica.mineduc.cl/wp-content/uploads/sites/58/2016/04/ocho-condiciones-para-la-ensenanza-del-arte.pdf>
- (1998). *El ojo ilustrado. Indagación cualitativa y mejora de la práctica educativa*. Barcelona: Paidós.
- (1995). *Educación la visión artística*. Barcelona: Paidós.
- Freire, H. (2008). Arte infantil y transformación social. *El rapto de Europa. Pensamiento y creación*. 13, 23-38
- Freire, H. (2007). Room 13. Un espacio para crear. *Cuadernos de Pedagogía*, 373, 18-23.
- Gardner, H. (2000). *La educación de la mente y el conocimiento de las disciplinas*. Barcelona: Paidós
- (1999). *Inteligencias múltiples. La teoría en la práctica*. Barcelona: Paidós.
- (1994). *Educación artística y desarrollo humano*. Barcelona: Paidós.
- (1987). *Arte, mente y cerebro*. Barcelona: Paidós.
- Gompertz, W. (2015). *Piensa como un artista*. Barcelona: Taurus
- Hall, C., & Thomson, P. (2017). *Inspiring school change: transformaing education through the creative arts*. New York, London: Routledge.
- Hargreaves, D. J. (2002). *Infancia y educación artística*. Madrid: Morata. 3ª edición.
- Hernández, F. (1997). *Educación y cultura visual*. Sevilla: Publicaciones MCEP.
- Hoyuelos, A. (2012). Les imatges fotogràfiques com a documentació narrativa. *In-fàn-ci-a*, 188, 7-14.
- Iwai, K. (2003). *La contribución de la educación artística en los niños*. Recuperat de:
<http://www.ibe.unesco.org/publications/Prospects/ProspectsPdf/124s/iwas.pdf>
- Logan, L. (1980). *Estrategias para una enseñanza creativa*. Barcelona: Oikos-Thau.
- López Fernández Cao, M. (coord.) (2006). *Creación y posibilidad. Aplicaciones del arte en la integración social*. Madrid: Editorial Fundamentos.
- Malins, F. (1983). *Mirar un cuadro: para entender la pintura*. Madrid: Hermann Blume.

- Marín, R. (2005). *Investigación en Educación Artística*. Granada: Universidad de Granada y Universidad de Sevilla.
- Matthews, J. (2002). *El arte de la Infancia y la Adolescencia. La construcción del significado*. Barcelona, Paidós.
- Morón, M. i París, G. (2013). Espacios de creación artística en la escuela. *Arte y movimiento*, 9, 53-63.
- Munari, B. (2018). *Fantasía*. Barcelona: Gustavo Gili.
- Nobel, A. (2005). *Education through art (the Steiner School Approach)*. Great Britain: Floris Books.
- París, G. (2018). Art i joc, processos de creació a la infància. *Infància*, 225, 37-42.
- París, G. i Morón, M. (2019). Quan l'art entra a l'escola la creativitat surt per la finestra. *Guix*, 453. 41-45.
- Palou, S. (2004). *Sentir y crecer. El crecimiento emocional en la infancia*. Barcelona: Graó.
- Punset, E. (2006). *Un toque de creatividad. Redes n. 417*. Recuperat de: https://www.documaniatv.com/ciencia-y-tecnologia/redes-un-toque-de-creatividad-video_fd0ea7a9f.html
- Rodari, G. (2017). *Escuela de fantasía*. Barcelona: Blackie Books.
- (2004). *Gramàtica de la fantasia, introducció a l'art d'inventar històries*. Barcelona: Columna Edicions, S.A.
- Rogers, C. (1978). *Libertad y creatividad en la educación*. Barcelona: Paidós Educador Contemporáneo.
- Stern, Arno (2016). *Del dibujo infantil a la semiología de la expresión*. Valencia: Samaruc.
- Stern, André (2015). *Yo nunca fui a la escuela*. Valencia: Litera.
- Tatarkiewicz, W. (2002). *Historia de seis ideas*, Madrid: Tecnos.
- Tonucci, F. (1986). *A los tres años se investiga*. Barcelona: Hogar del Libro S.A.
- Torres, M.; Juanola, R. (1998). *Dibuixar, mirar i pensar. Consideracions sobre educació artística*. Barcelona: Rosa Sensat.
- Torres, M.; Juanola, R. (1998). *Una manera d'ensenyar arts plàstiques a l'escola*. Barcelona: Rosa Sensat.
- Vallvé, Ll. (2009). *Ha de ploure cap amunt: reflexions d'un mestre de plàstica*. Barcelona: Rosa Sensat.
- Vecchi, V. (2013). *Arte y creatividad en Reggio Emilia*. Madrid: Morata
- Vigotsky, L. S. (1982). *La imaginación y el arte en la infancia*. Madrid: Akal.
- Vilardebó, C. (1961). *Alexander Calder: Le Cirque de Calder*. Recuperat de: <http://www.youtube.com/watch?v=MWS96nzFUks>
- RECURSOS WEB
- Art Education from Democratic Life*. Recuperat de: www.naea-reston.org/olc/pub/NAEA/home/
- Arts Education Partnership*. Recuperat de: www.aep-arts.org
- Hoja de ruta para la Educación Artística*. (2006). Recuperat de: http://portal.unesco.org/culture/es/ev.php-URL_ID=39546&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html
- Morón, M. (2005). *L'art del segle XX a l'escola*. Recuperat de: <http://www.marmoron.com/lartdelseglexxaescola/html/index.htm>

National Art Education Association. NAEA. Recuperat de: www.naea-reston.org

Sociedad Internacional de Educación por el Arte. Insea. Recuperat de:
<http://insea.org/insea/sociedad-internacional-de-educaci%C3%B3n-por-el-arte>

Unitat de Didàctica de les Arts Plàstiques. Facultat de CCEE. UAB. Recuperat de:
<http://www.uab.cat/servlet/Satellite/el-departament/didactica-de-les-arts-plastiques-1243492964927.html>

Enllaços de interès. Recuperat de:

<https://www.uab.cat/web/la-docencia/educacio-de-les-arts-visuals-1345742628701.html>

Programari

Programes d'edició de vídeo, d'audio i d'imatge.